

DR VLADIMIR TRIFUNOVIĆ - PRESTIŽNO DELO UGLEDNOG NAUČNIKA

MIRIĆ M.,¹ BABIĆ M.²

IZVOD: Ovim snopom svetlosti obasjana je naučna i ljudsku ličnost jednog od naših najvećih stvaralaca, dr Vladimira Trifunovića, priznatog i znamenitog svetskog istraživača, oplemenjivača, semenara i znalca kukuruza. Povodi su skorašnji ulazak u 85. godinu života i 60 godina Instituta za kukuruz "Zemun Polje" u kome je proveo ceo radni vek dug 55 godina. Prikazani su: razvojni put, istraživački rad (objavljeni radovi i oplemenjivanje kukuruza), poslovni rezultati (doprinos napretku Instituta, selekciji kukuruza i opštem razvoju). Na kraju je diskutovan značaj, obim i širina stvaralaštva, rukovođenje poslovima i Institutom, poslovna filozofija i politika, dometi i ličnost akademika Vladimira Trifunovića i predloženi zaključci.

Ključne reči:

UVOD: Veliki srpski pesnik i mislilac Jovan Dučić piše da su tri tvorca na Zemlji: Bog, koji sve zamisli i počne; naučnik, koji to izučava, osmišljava i završava i pesnik, koji sve to ovekovečava. Priroda je kukuruzu dala ogromnu raznovrsnost, produktivnost i upotrebnu vrednost, naučnicima poput Vladimira Trifunovića, sklonost da ga istražuju, stvaraju još bolje i vrednije varijetete, a nama skromnima je ostalo da to otrgnemo od zaborava. Dakle, ovo je pokušaj da se predoči i bliže predstavi jedan životni put istaknutog naučnika kao primer novim istraživačkim naraštajima. Pred nama je deo dela dragog druga - prijatelja i uvaženog gospodina Vladimira Trifunovića - Uče, rođenog pre 85 godina. U godini pre diplomiranja na fakultetu postao je volonter u tadašnjem Saveznom institutu za oplemenjivanje i proizvodnju bilja na insistiranje njegovog direktora. Ovaj Institut je osnovan 1945. godine pod rukovodstvom Milorada Pipera, sa sedištem u Zemun Polju, nadomak Beograda. Godine 1951. dotadašnji Savezni institut prelazi u nadležnost Srbije, ima nekoliko stručnjaka i nešto prikupljenog materijala za budući rad ove ustanove. Razvoj Instituta počinje skromnim i sporim koracima ka postavljenom cilju, tako da tek posle 10-tak godina stiže obrise docnije fizionomije. U to vreme država stvara finansijske fondove za

podršku sticanju znanja i iskustva, kao i za opremanje naučnih ustanova, što je vrlo umešno iskorišćeno. Nedugo zatim pojavljuju se veliki rezultati, koji traju narednih decenija, što se karakteriše usponom ili uzletom, zatim napreduje do razvojne naučne i ekonomske ekspanzije 80-tih godina.

Česte reorganizacije stručne i naučne službe u državi ometale su pouzdano planiranje i programiranje poslova, ali je međusortna hibridizacija započela 1953. godine korišćenjem domaćih sorti zubana. Tada je, ustvari, počeo razvojni put Vladimira Trifunovića, a nastavio se odlaskom u SAD 1953 - 1954. godine da bi prikupio znanja za predstojeće zadatke, što će ponoviti i tokom 1958. godine. Između dva studijska putovanja Vlada užurbano piše pouke o načinu gajenja i poruke o uvođenju hibridnog kukuruza u novom časopisu "Hibridni kukuruz Jugoslavije". Institut, uporedo sa sopstvenim naporima da pođe u razvoj domaćih inbred linija, umnožava hibridno seme od roditeljskih komponenti koje je vlada SAD najpre poklanjala našoj zemlji. Nakon još jednog preimenovanja dotadašnjeg Instituta za oplemenjivanje i proizvodnju bilja u Institut za ratarstvo Srbije 1959. godine, formiran je poseban Zavod za kukuruz na čelu sa inženjerom Trifunovićem. Kada ova naučna ustanova konačno postaje

¹ Dr MLADEN MIRIĆ, semenar specijalista Instituta za kukuruz "Zemun Polje" u penziji

² Dr MOMČILO BABIĆ, FAO ekspert za oplemenjivanje i semenarstvo kukuruza u penziji

Institut za kukuruz "Zemun Polje" (1961. godine), V. Trifunović postaje zamenik direktora, da bi napokon doktorirao 1965. godine. Od 1971. do 1982. godine bio je direktor Instituta, a penzionisan je 1986. godine i do dana današnjeg ostao u Institutu.

Naučni i poslovni rezultati

1. Istraživački rad

1.1 Objavljeni radovi (tabela 1). V. Trifunović ima ukupno 70 radova. Njegovi radovi urađeni su sa merom - da se kaže najvažnije, kratko i jasno, korisno i upotrebljivo, dakle samo što je neophodno. Objavljivati

je počeo 1956. a završio 1989. godine, a u inostranim izvorima se javlja 1963., a završava 1980. godine. U inostranim izvorima objavljivao je prosečno 1,4 rada, a ukupno dva rada godišnje, dok je u domaćim publikacijama objavio 64% članaka. Jedini je autor u 19 radova, prvi autor u 22 rada, drugi i treći koautor bio je 14 i 10 puta, a nekoliko puta od četvrtog do sedmog koautora. Očito je bio sklon timskom radu i nije se libio da sa svim kolegama srazmerno podeli doprinos svakom tekstu. Analizom, ma i površnom, može se uočiti nekoliko osnovnih oblasti naučnog opusa dr Vladimira Trifunovića: opšta pitanja agrotehničke gajenja, oplemenjivanja i proizvodnje semena.

Tab. 1: Struktura objavljenih radova V. Trifunovića po periodima

Grupe radova	Autor		Koautor						Godine, period	
	sam	prvi	drugi	treći	četvrti	peti	šesti	sedmi		
Poglavlja u stranim monografijama	1	-	-	-	-	1	-	-	2	1968-1978
Poglavlja u domaćim monografijama	1	1	1	1	-	-	-	-	4	1965/70/1989
Članci u inostranim časopisima	-	1	-	1	-	-	-	-	2	1965-1975
Članci u domaćim časopisima	10	4	4	3	-	-	1	-	22	1956-1981
Saopštenja na domaćim skupovima	3	2	3	-	-	-	-	1	9	1958-1985
Saopštenja na međunarodnim skupovima	3	8	4	4	1	1	-	-	21	1963-1980
Članci u zbornicima	1	6	2	1	-	-	-	-	10	1963-01
Svega u inostranstvu	4	9	4	5	1	2	-	-	25	1963-80
Svega domaći izvori	15	13	10	5	-	-	1	1	45	1956-01
UKUPNO	19	22	14	10	1	2	1	1	70	1956-01

Najpre je pisao o proizvodnoj problematici, tehnologiji proizvodnje i prirodnim uslovima, čemu se povremeno vraćao radi prilagođavanja postojeće agrotehničke novim saznanjima i hibridima kukuruza. Najviše se bavio oplemenjivanjem kukuruza i o tome objavio svoja najznačajnija dela, saglasno zadacima i profesionalnoj specijalizaciji. Sva saznanja do kojih je došao u vezi sa stvaranjem hibrida našla su mesto u njegovim delima. Čuven je njegov kapitalni doprinos prikupljanju, istraživanju, klasifikaciji i opisu ekotipova domaćih kukuruza, što je i danas predmet citiranja i osnov za genetičke resurse Instituta. Isto tako je postao poznat njegov doktorski rad o korišćenju citoplazmatske sterilnosti polena, zatim o prednosti semenarstva dvolinjskih hibrida, a pisao je i o pravicima, dostignućima i

perspektivama selekcije. Poseban deo posvetio je novim metodama stvaranja višeklipih (prolifik) hibrida i hibrida većeg prinosa i kvaliteta, posebno sadržaja ulja i proteina, kao i selekciji kukuruza za industriju. Dao je nekoliko opštih pregleda o stanju selekcije kukuruza u Institutu, našoj zemlji, Istočnoj Evropi i Evropi u celini, a osvrtao se i na programe oplemenjivanja ove biljke i sagledavanje osobina novostvorenih hibrida.

1.2 Stvaranje samooplodnih linija. U svakom pogledu, po dometima i učinku, najznačajniji rezultati tiču se stvaralaštva u oblasti selekcije kukuruza, gde je daleko najvažnije stvaranje 53 samooplodne linije. V. Trifunović je kreirao izuzetno originalne i široko primenjivane rodne inbred linije sa visokim stepenom kombinacionih sposobnosti

koje su označile preokret, dajući hibride bolje od do tada poznatih po prinosu i prilagođenosti uslovima. Te linije su, među prvima u svetu, poslužile za uspešnu realizaciju zamisli prelaska na proizvodnju hibridnog semena preko dvolinijskih hibrida kukuruza, što je doprinelo povećanju same ekonomičnosti

semenarstva. Međutim, opšti značaj ima samo deset linija prikazanih u donjoj tabeli (najproduktivnije linije su R59, V58, Š144, R319 i R70ž), od kojih je stvoreno blizu 40 hibrida, dok ostale 43 linije imaju udela u samo po jednom hibridu i stoga nisu unete u tabelu (Tab. 2).

Tab. 2: Učešće 10 vodećih linija V. Trifunovića u broju priznatih ZP hibrida kukuruza

Tip	V 390	ZPL 441o ₂	Td81/1-1	R 588	R 348	R 70ž	R 319	Š 144	V 158	R 59
DC	2	-	-	3	4	3	6	5	10	15
TC	-	-	1	-	-	1	-	1	4	1
SC	-	3	2	1	-	1	1	3	3	2
	2	3	3	4	4	5	7	9	17	18

1.3 Oplemenjivanje ZP hibrida kukuruza V. Trifunović je jedan od najplodnijih oplemenjivača biljaka uopšte sa 78 hibrida i 53 linije (131 sopstvena kreacija), što je pošlo za rukom samo nekolicini autora u datoj konkurenciji. U strukturi je najmanje trostrukih (11), zatim četvorolinijskih (30) i najviše dvolinijskih (37) hibrida, koji su, svaki na svoj

način, revolucionisali proizvodnju (Tab. 3). Takođe nije bez značaja nagovestiti pojavu višeklipih hibrida (prolifik) ovog autora koji bi opet mogli izazvati stvaralački preokret. Ostaje da se nadamo i pojavi novih prolifik silažnih hibrida, koji će imati neka korisna svojstva praroditelja kulture kukuruz.

Tab. 3: Naziv, broj i vrste priznatih hibrida V. Trifunovića u zemlji

Godina	Naziv ZP hibrida	Vrsta i broj			Svega
		DC	TC	SC	
1964	DC 750, 760, 770, 755	4	-	-	4
1965	DC 502, 587 i 719	3	-	-	3
1966	DC 346, 416	2	-	-	2
1967	DC 592, 448; SC 1, 3, 4, 6	2	-	4	6
1968	DC 780, 345, 390, 455, 478, 496, 550, 595, 599, 790	10	-	-	10
1971	DC 501a, 584, 320, 370, 498; TC 58, 73, 75; SC 61, 63, 46A, 58C, 48A	5	3	5	13
1973	SC 50, SC 601b	-	-	2	2
1974	TC 593; SC 31	-	1	1	2
1975	DC 450, 235; SC 807, 614, 75o ₂ , 72o ₂	2	-	4	6
1976	DC 535; SC 37t, SC 664	1	-	2	3
1978	TC 64	-	1	-	1
1980	TC 610; SC 67o ₂	-	1	1	2
1983	SC 825	-	-	1	1
1984	TC 310; SC 506	-	1	1	2
1985	TC 39; SC 59, SC 621, SC 734	-	1	3	4
1987- 1989	SC 617, SC 716, SC 415, SC 801	-	-	4	4
1992-1994	SC 405, SC 753, DC 458, SC 580	1	-	3	4
1996	TC 418	-	1	-	1
1998-2003	SC 808, SC 508, SC 515, SC 687, TC 512, SC 562, TC 653, TC 653	-	3	5	8
	UKUPNO	30	11	37	78

1.4 Smer u selekciji kukuruza (tabela 4). Glavna briga oplemenjivača kod nas i u svetu zadugo je ostala oplemenjivanje kukuruza tipa zubana na prinos, kvalitet i sadržaj važnih jedinjenja. U tim okvirima delovao je i V.

Trifunović, ali je uspeo da stvori i po jedan beli zuban i tvrdunac, tri lizinska hibrida, uz zastupljenost svih FAO grupa zrenja izuzev dve najranije (polovina hibrida su srednje kasni a polovina kasnostasni hibridi) (Tab. 4).

Tab. 4: Smer i FAO grupe zrenja ZP hibrida V. Trifunovića

Cilj i smer	200-300	300-400	401-500	501-600	601-700	701-800	801-900	Svega
Običan	1	7	12	20	10	18	5	73
Beli	-	-	-	-	1	-	-	1
Tvrđi	-	1	-	-	-	-	-	1
O ₂	-	-	-	-	1	2	-	3
Ukupno	1	8	12	20	12	20	5	78

1.5 ZP hibridi priznati u svetu. V. Trifunović je stvarao u svakom pogledu prestižne hibride, koji su uvek bili u samom vrhu po traženim svojstvima. To nije ostalo nezapaženo u poslovnom svetu ni Istoka niti Zapada, tako da je počelo njihovo priznavanje van granica kao i izvoz semena ZP hibrida u tadašnji SSSR, kada tamo nije bilo obavezno priznavanje. Formalno gledano, u šest država je priznato 16 ZP hibrida V. Trifunovića (20,5% od ukupnog broja), ali je možda još toliko bez zvaničnog priznavanja prošireno u Sovjetskom Savezu.

Svi ovi hibridi priznati su u razdoblju od 1973. do 2003. godine, a u Italiji su izazvali pravo oduševljenje, gde su se oko 1975. godine na autoputevima Lombardije vijorile parole sa natpisom "Famozni jugoslovenski hibridi". Razumljivo da je najviše priznato dvojnih hibrida (11, od kojih tri u tri države), a znatno manje četvorolinijskih i trolinijskih (3 i 2), a svi potiču iz saradnje sa jednim do tri koautora. Kada se saberu države i priznati hibridi dobije se podatak o broju 19 "hibrida / država" koji daje pravi broj "izvoznih hibrida" (Tab. 5).

Tab. 5: ZP hibridi V. Trifunovića priznati u inostranstvu

Naziv ZP hibrida	Italija	Nemačka	Bugarska	Mađarska	Rumunija	BiH	Hibrida / država
ZPDC 448	-	1973	-	-	-	-	1
ZPSC 1A	1973	-	1973	-	-	-	2
ZPSC 3	1973	-	-	-	-	-	1
ZPSC 4	-	-	1973	-	-	-	1
ZPSC 46A	1973	-	-	1973	-	-	2
ZPSC 58C	1974	-	-	-	-	-	1
ZPDC 755	1974	-	-	-	-	-	1
ZPSC 6	1974	-	-	1974	-	-	2
ZPTC 73	1975	-	-	-	-	-	1
ZPTC 75	1975	-	-	-	-	-	1
ZPDC 370	1975	-	-	-	-	-	1
ZPSC 37t	1975	-	-	-	-	-	1
ZPSC 825	1981	-	-	-	-	-	1
ZPSC 471	-	-	-	-	1998	-	1
ZPSC 409	-	-	-	-	1998	-	1
ZPSC 580	-	-	-	-	-	2003	1
Svega	11	1	2	2	2	1	19

2. Poslovna aktivnost V. Trifunovića

2.1 Doprinos razvitku Instituta. U zasluge i odgovornost dr Trifunovića treba ubrojati sve ono što se dešavalo u periodu od

kada je postavljen za upravnika Zavoda za kukuruz 1959. godine, a pogotovo od kada je bio na funkciji zamenika direktora i direktora Instituta za kukuruz (period od 22 godine:

1961-1982. godina). Rezultati su odista impozantni, što podrazumeva dokumentovanje. Uprava Instituta je znalački iskoristila naklonost države koja je, počev od 1954. godine, podsticala istraživanja na pšenici i kukuruzu, što je potrajalo sve do 1960. godine. Posle toga naučne ustanove se orijentišu uglavnom na budžetsko finansiranje, dok Institut za kukuruz prihvata tržišni princip, što će ubrzo omogućiti samofinansiranje, po čemu će ova ustanova postati primer. Istovremeno se formira interesno naučno-privredno udruženje za proizvodnju i promet hibridnog semena sa znalački osmišljenim pravilima rada, podelom poslova i odgovornosti, fondovima poslovanja i rizika i td. Iako je Institut već u prethodnom periodu našao svoju fizionomiju u čijoj su se osnovi ili suštini našli oplemenjivanje i tehnologija gajenja, bilo je očito da to nije dovoljno i da treba istraživati pomoćne oblasti.

Formiranje ZP banke gena počelo je znatno ranije, prikupljanjem prvih selekcijskih materijala, odnosno domaćih ekotipova, kao i njeno popunjavanje tokom narednog perioda. Kada se shvatilo da se moraju pratiti i ostale naučne oblasti počelo je postupno otvaranje novih odeljenja i laboratorija, kao što su: za zaštitu bilja (fitopatologija i entomologija), za fiziologiju (gde su vršena ozbiljna i fundamentalna istraživanja i prvi put kod nas uvedena biofizika biljaka), za tehnologiju prerade i upotrebe kukuruza i laboratorija za ispitivanje semena. Bila je dalekosežna odluka da se Zavod za genetiku Instituta za primenu nuklearne energije u poljoprivredi prisajedini Institutu. Lucidan naučni i privredni potez učinjen je osnivanjem odeljenja za naučno-tehničku saradnju sa svetom, gde je primenjen princip da se razmenom i pokaznim ogledima uvere potencijalni korisnici institutovih proizvoda i usluga. Tada nastaju čuveni međunarodni projekti ili nacionalni programi unapređenja proizvodnje kukuruza, najpre u Iranu, a potom u mnogim zemljama Afrike, Azije i Srednje Amerike. U tim godinama nađeno je spasonosno rešenje za dobijanje zimske selekcionice generacije zakupom jedne povelike farme u Zambiji.

Proširenje kapaciteta svake vrste bio je imperativ za podršku ekspanzivnom rastu potražnje semena ZP hibrida: sa Institutom se integriše školsko dobro, čime se obogaćuje zemljišni fond potreban za povećan obim eksperimentalnih ogleda i umnožavanje osnovnog semena. U to vreme nametnula se potreba izgradnje savremenog centra za

doradu semena, jer je postojeći bio oronuo i predstavljao usko grlo. Institut je takođe inicirao i potpomogao izgradnju još 10-tak doradnih centara u našoj zemlji, koji su napokon zadovoljili rastuću proizvodnju za izvoz. Nije na odmet pohvaliti izgradnju lepog objekta upravne zgrade i ideju da se na Planinici, pogodnoj za ispitivanje ranih hibrida, osnuje objekat i kupi zemljišna parcela za te potrebe. U to vreme Institut završava veliku investiciju u Valjevu, gde je završena fabrika stočne hrane. Kao kruna institutove razmene sa svetom, osniva se Međunarodni centar za obuku kadrova na kukuruzu. Školovanje sopstvenih kadrova u svetu i obuka kadrova iz sveta dve su poluge razvoja: simbolično rečeno - Institut je od učenika postao učitelj, a od uvoznika semena izvoznik. Difuzija naučnih rezultata zahvatila je preko 50 država, gledano po svim osnovama: samo izvoz u 23 zemlje zaključno sa 1982. godinom.

2.3 Opšti efekti stvaralaštva. Pojavljivanje V. Trifunovića u stručnoj javnosti može se vezati za početak publicističkog rada 1956. godine. Najviše radova objavio je oko 1965. godine da bi od tada sve manje pisao i prestao objavljivati 2001. godine (radovi su mu štampani tokom 46 godina sa kraćim prekidima). Sa dva izvrsna poglavlja u knjizi "Kukuruz" zadužio je potonje generacije do današnjeg dana, jer je ta publikacija ostala neprevaziđena evo do početka novog milenijuma. Ogroman doprinos dala je naučna studija o ekotipovima domaćih kukuruza - temelj banke gena, urađena u saradnji sa dr Jelenom Pavličić. Njegove aktivnosti na stvaranju hibrida ispoljavaju se naročito u vremenu od 1964. do 1976. godine, od kada jenjavaju, ali traju sve do 2005. godine. Preuzimanjem direktorskog položaja smanjuju se istraživačke a povećavaju, umnožavaju i "zgušnjavaju" poslovne aktivnosti, odnosno organizacioni i ekonomski uspesi Instituta. Njegove linije su obišle svet i doprinele poboljšanju hibrida u nekim evropskim i vanevropskim državama. Međutim, hibridi stvoreni od tih linija imali su nekoliko veoma pozitivnih stepenastih efekata.

Prvo, bili su to hibridi na bazi domaće germ plazme, prilagodljivi lokalnim uslovima, visokog prinosa i kvaliteta pa su brzo i lako prihvaćeni u seljačkom sektoru, koji je držao oko 80% kukuruzišta. Drugo, prvi put je savladana barijera nepoverljivosti zemljoradnika prema nečem novom i nečem što dolazi "od države, odozgo", a bio je to prvi domaći

produkt "bolji" od svakog inostranog (poraz "Balkanskog sindroma"). Treće, hibridi koje je stvorio V. Trifunović bili su godinama standardi u državnim ogledima za priznavanje, više nego i jednog drugog selekcionera ponosob. Četvrta osobina ovih hibrida je njihova dugovečnost na tržištu, gde su se neki zadržali više od 20 godina. Najposle, opus dvolinijskih ZP hibrida, među kojima su svakako ističu prva četiri iz 1967. godine, bio je pionirski poduhvat ravan svetskom, jer je pokazao da je moguće zasnivati semenarstvo kukuruza na najrodnijoj kategoriji hibrida. Učinak dvolinijskih hibrida je preporučio semenarstvo kukuruza, tehnologiju proizvodnje semena i zrna i izazvao preokret u čitavom agrokompleksu. Ni u ovom odeljku rada Trifunović se nije libio saradnje sa saradnicima, već naprotiv: samo kod jednog hibrida je sam autor, a ostale je stvarao sa dvojicom ili više stručnjaka. Štaviše, u najvećem broju slučajeva bio je drugi autor (40), a znatno manje prvi koautor (24 hibrida), što govori o nezaobilaznosti njegovih inbred linija koje, ugrađene u 78 hibrida, čine oko 20% priznatih ZP kreacija.

Rast proizvodnje semena je skokovit i sa 10.152 tone 1970. penje se na 65.000 tona 1977. godine, da bi se potom ustalio na 20-40 hiljada tona/godišnje. Rast izvoza ima isti trend budući da sa oko 8.000 tona (1970) raste na 43.000 tona (1978. godine, godinu dana posle najuspešnije proizvodne godine). Broj zaposlenih u Institutu više se nego udvostručava od 1971. do 1982. godine (sa 157 na 369), uz rast standarda, investicija i diverzifikaciju poslova u svetu. Prinosi zrna kukuruza u zemlji počinju značajno rasti prihvatanjem, odnosno širenjem prvih četvorolinijskih hibrida V. Trifunovića (naročito ZP 755 i ZP 448, koji su decenijama bili aktuelni), a još više puštanjem na tržište prvih dvolinijskih ZP hibrida ogromne popularnosti (ZPSK 1, ZPSK 3, ZPSK 4 i ZPSK 6). Ta četiri prva ZPSK hibrida selekcionera V. Trifunovića revolucionisala su domaću proizvodnju zrna osvojivši po prvi put polja sitnih zemljoradnika koji su držali preko 70% površina pod kukuruzom. Zatim se javlja ZPSK 58C sa izuzetno izbalansiranim sadržajem hranljivih sastojaka. Po svemu sudeći, to su bili prvi domaći proizvodi kojima se više verovalo nego stranim kod, inače nepoverljivih, poljoprivrednih proizvođača, a to je takođe prva pobjeda nauke sa toliko širokom primenom. Ova popularna formula "ZEPEESKA" obišla je zemlju porekla i mnoge druge države.

3. Dr Vladimir Trifunović i Svet kukuruza

Diplomirani inženjer agronomije Vladimir Trifunović dobija prvu službu u Institutu lociranom na ondašnjem Ružinom salašu u zemunskom polju, koje je prvi put ušlo u istoriju tokom srednjeg veka, kada su na njemu poduže logorovali osmanski sultani sa svojim vojskama pre osvajačkih pohoda na Evropu. Drugi put Zemun Polje ulazi u istoriju kada na njemu niče nov naučni institut, čiji će naučnici sa vojskama ZP hibrida i naučnih rezultata, na čelu i sa dr Vladimirom Trifunovićem, takođe pohoditi deo Evrope i sveta. Ova dva pohoda se u svemu razlikuju, jer je prvi bio rušilački, a drugi stvaralački. U ovom tvoračkom će biti pomenuti mladi agronom, koji se zajedno sa nešto ranije osnovanim Institutom uhodavao za velika pregnuća i za buduća pokolenja. Od tada do danas Institut "Zemun Polje" i Vladimir ostali su nerazdvojni, gotovo vezani jedno za drugo, a potonji rastanci trajaće uglavnom kratko. Prvi put inženjer Trifunović kreće na dalek put, u kolevku kukuruza i njegove hibridizacije, da bi prikupio znanja za predstojeće zadatke.

Otkriće Amerike za V. Trifunovića bilo je otkriće kukuruza. Odatle, kao dobar učenik, donosi ono čega u istočnoj hemisferi još nije bilo - razrađenu ideju i metode za oplemenjivanje kukuruza. Kukuruz je inače plemenita biljka, jer je kroz više milenijuma othranio nekoliko civilizacija, a po jednoj od njih (drevno pleme Maja), Line mu je dao naučni naziv *Zea mays*. Isto tako, prenošenje kukuruza u Evropu značilo je spas za agrarno prenaseljen stari kontinent, odnosno zapadnu civilizaciju. U dugoj polovini 16. veka i mi "dobijamo" kukuruz, takođe sudbonosan za preživljavanje našeg naroda, a sredinom 20. veka Vladimir Trifunović planski se obreo, sa nekolicinom kolega, u novom svetu opet iz istog razloga. Zadatak se uglavnom svodio na to da se u stari svet donesu saznanja o metodama selekcije i semenarstva ove kulturne vrste. Taj, naizgled običan i kratak stručni boravak u SAD, pokazaoće se deceniju docnije, biće jedna od naših najvećih investicija u znanje i imanje. Jer, tada počinje uspešno uvođenje hibridnog kukuruza u našu zemlju, prikupljanje i čuvanje domaćih gen resursa, napuštanje Lisenkovog pogrešnog shvatanja genetike, stvaranje inbred linija itd. Posle drugog povratka iz Amerike 1958. godine, V. Trifunović postaje upravnik Zavoda za kuku-

ruz, zapostavljajući i dalje svoje formalno napredovanje u naučnoj hijerarhiji. Američkog specijalizanta i upravnika Zavoda za kukuruz brzo iza toga postavljaju za zamenika direktora, što je bila dobitna kombinacija: dr Milorad Piper nastavlja uspešno da vodi opšte poslovanje naučne institucije, a na čelo njenih suštinskih poslova, zbog kojih je osnovana, dolazi prava osoba u ličnosti V. Trifunovića.

Prvi upravnik novog Zavoda već je bio obrazovao stručni tim koji će formulisati i negovati ambiciozne, složene, višedisciplinane istraživačke programe za proučavanje kukuruza sa svih stanovišta. Mnogi svetski nesporni autoriteti za kukuruz i agronomiju javno su pisali ili u svojim govorima isticali ogroman i neprevaziđen doprinos Instituta "Zemun Polje" razvoju znanja i hibridizacije kukuruza, što je poprimilo obrise jedne posebne naučne škole o kulturi kukuruza. Još uvek se ovome Institutu u svetu pripisuje misionarska uloga u rešavanju problema kukuruza ne samo u Jugoslaviji nego širom Evrope, Afrike, Azije i Latinske Amerike. Mnoge zemlje u razvoju dobile su ogromnu pomoć u znanju i hibridima od stručnjaka Instituta, čije je opredeljenje bilo humano sa izrazitim hrišćansko-socijalnim pristupom u načinu razmišljanja i u odnosu prema ljudima, prema poslu i prema korisnicima sopstvenih rezultata. Institut se time preporučio onima kojima je trebalo znanje.

Duh humanosti, ljubavi i saradnje u obostranu korist i propagiranje prijateljstva, osetile su desetine hiljada dobronamernih posetilaca Instituta tokom proteklih šest decenija. Naš narod je prosto zavoleo Institut za kukuruz, kao da se radi o nekom dobrom biću, a ne ustanovi, sigurno sa razlogom, jer bez razloga se može mrzeti, ali ne i ljubiti. Po svemu sudeći iza toga je stajao naš veliki Vladimir i njegova moćna kadrovska baza, nesebično davanje i poklanjanje znanja i valjanih hibrida. Mnogi svetski državnici rado su dolazili u ovu kultnu kulturnu ustanovu i odlazili zadivljeni i sa dubokim impresijama, od kojih dve zaslužuju pažnju. Lider jedne od najvećih svetskih država strogo poverljivo moli tadašnjeg čelnika naše zemlje da utiče kako bi Institut pomogao u prevazilaženju problema u njihovoj proizvodnji kukuruza. Drugi državnik druge velike svetske sile na kraju posete Institutu izjavljuje: želim da se seme vaše nauke i seme vašeg prijateljstva proširi čitavim svetom. Za sve pomenuto najveće zasluge su

plod dara i sposobnosti Vlade Trifunovića, ali ni on nije bez mane jer je, uprkos dugogodišnjem uzornom braku, i dalje zaljubljen u kukuruz i njihov Institut. Toliko Vladoslovija o Vladoštovlju u granicama Vladoljublja. Hvala za "Znanje u hibridu". Dr Vladimira Trifunovića i danas možete naći na istoj adresi: Institut za kukuruz "Zemun Polje", Beograd, Srbija. Evropa. Svet.

Zaključak

Od osnivanja 1945. do 2005. godine Institut za kukuruz "Zemun Polje" prošao je kroz svojih 12 petogodišnjih (planskih) perioda. U toku radnog veka V. Trifunovića (1950-1986) bilo je osam petogodišta koja se razlikuju u intenzitetu i nivou razvoja. Razvitak svakog od ovih osam petogodišta treba opisati ključnim rečima radi razvojne periodizacije. U tom pogledu period od 1951-1955. godine bio je uhodavanje, 1956-1960. - uobličavanje fizionomije, 1961-1965. - period preokreta (prvi ciklus selekcije), 1966-1970. - poslovni progres, 1971-1975. - razvojni uzlet, 1976-1980. - ekspanzija razvoja, 1981-1985. - ustaljen razvitak. Ujedno, ovo su osnovne karakteristike, odnosno rezultati rada dr Vladimira Trifunovića u datom razdoblju.

Ko je zaista bio Vladimir Trifunović? Njegove zasluge su kapitalne za našu nauku i poljoprivredu pošto je presudno uticao na uvođenje hibridnog kukuruza u široku proizvodnju i začeo njegovu veoma uspešnu hibridizaciju. Jedni bi danas rekli da je bio menadžer naučnih rezultata, po svemu prvi koji je unovčio domaće znanje i na svetskom tržištu. Postao je izvoznik semena čija je vrednost premašila polovinu ukupnog izvoza svih ostalih semena iz naše zemlje zajedno. Zahvaljujući baš njemu, prestao je uvoz i zrna i semena, a povećavan izvoz, što slovi kao doprinos spoljno-trgovinskom saldu naše države. Drugi kažu da je on naš i svetski vrhunski stručnjak za kulturu kukuruza i da je stvorio veoma moćan tim saradnika specijalista. Treći, čuje se, navode brojne druge zasluge ovog stvaraoča, ističući da je vladao materijom a ne ljudima, da je rado primao od drugih i nesebično davao i darovao ono što je znao i stvorio. Svakako je bio najveći poslanik na negovanju, oplemenjivanju i širenju hibridnog semena kukuruza, stvaranju i organizovanju novog i, nadasve, uspešnog sistema semenarstva ove vrste. Začetnik je banke gena kukuruza i očuvanja domaćih genetičkih resursa naj-

važnije biljke ovog podneblja. Video je dalje, znao je bolje, hteo je više, mogao je mnogo i stoga postao jedan od naših najvećih stvaralaca svih vremena.

Ovo divno stvorenje istovremeno je bilo: ratar i kukuruzar, genetičar i oplemenjivač, agrotehničar i semenar, dobar učenik i učitelj, uzoran pionir i misionar, stručnjak i naučnik, veliki kreator i promotor, pravi strateg i

mudrac, saradnik i rukovodilac, privrednik i prijatelj, praktičar i teoretičar, drug i autoritet, naučni savetnik i član dveju Akademija nauka. Jednom rečju Vlada je ostao ono što je postao: Ličnost i Čovek.

Zahvalnost dugujemo dr Milutinu Penčiću, predsedniku Jugoslovenske inženjerske akademije, dr Zorici Pajić, prof. dr Čedi Rade-
noviću i dr Franji Bači.

LITERATURA

Arhiva i dokumentacija Instituta za kukuruz "Zemun Polje" (o broju ZP hibrida priznatih u inostranstvu, proizvodnji i izvozu semena i o broju zaposlenih).

Bibliografija radova i ZP dostignuća. Izdavač Institut za kukuruz "Zemun Polje".

Kukuruz na pragu trećeg milenijuma. Izdavač Institut za kukuruz "Zemun Polje".

Misija Instituta za kukuruz "Zemun Polje". Arhiva Instituta za kukuruz "Zemun Polje".

Predlog za izbor dr Vladimira Trifunovića u Jugoslovensku inženjersku akademiju.

Proizvodnja i izvoz semena Instituta za kukuruz "Zemun Polje".

Semenarstvo kao izazov. Izdavači: Društvo selekcionera i semenara Srbije i Institut za kukuruz "Zemun Polje".

"Službeni list SFRJ" za odgovarajuće godine (1964-1990).

"Službeni list SRJ" za odgovarajuće godine (1992-2001).

"Službeni glasnik Republike Srbije" za odgovarajuće godine (2002-2004).